

ΑΙ ΜΟΥΣΑΙ

ΕΤΟΣ Α.

15 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1893

ΦΥΛΑ. ΙΒ.

ΟΙ ΕΝ ΖΑΚΥΝΘΩ ΣΕΙΣΜΟΙ

(συνέχ. ὅρα προηγ.φυλλ.)

Ἐν δὲ τῷ τέλει τοῦ βιβλίου Γ'. τοῦ ἐν τῇ πόλει Ναοῦ τοῦ ἀγ. Ἀνδρέου τοῦ Ἀδούρη εὐρίσκωμεν τὴν ἐξῆς σημείωσιν:

«1791 Ὁκτωβρίου 22 τετράδη ὥραδυ ἕως ὅρες διόμνηση τῆς νικτὸς ἔκαμε ἓνα συσμός μεγάλος ὁποῦ ἐνκρεμιστίκανε τὰ πολίτερα σπίτνα τῆς ζάκνυθος καὶ ἐσκοτοθίκανε καὶ πολλὴ ἀνθρώπη καὶ ἐντεκουντηνάρανε ἡ σησημὴ κάθε ἡμέρα μῆνας ἕξ η.» Καὶ ἐν σελίδι 49 τοῦ βιβλίου Α. τοῦ ἐν τῇ πόλει ναοῦ τοῦ Ἀγ. Παύλου τῶν Βαρζῶν ἡ ἐξῆς σημείωσις ὑπάρχει: «1791 Ὀκτωβρίου 22. Εἰς τὰς τρεῖς ὥραις τῆς νυκτὸς καὶ τρία μνηνῶτα ξυμερόνοντας τοῦ ἀγίου ἀποστόλου Ἰακώβου τοῦ ἀδελφοθέου ἐγενεν ἓνας συσμός φοβερότατος ὁποῦ μᾶς ἐτάραξεν ὁλονὸν τῶν ζακνυθῶν τὰς καρδίας καὶ ἐγκρέμνησε καὶ περησὰ ὀσπῆτια καὶ τολμὸ ἡπὴν ὅλα τὰ ἄλλα τὰ ἐσκαθατζάρισε καὶ τὰ ἐστροπιάρισε καὶ περισσοὺς Ναοὺς τῶν ἐκκλησιῶν ἐκ βάθρους τοῦς ἐγκρέμνησε καὶ ἐθανάτοσε καὶ δεκάξη ἀνθρώπους καὶ ἄλλους περισσοὺς ἐλάβωσε καὶ ἐτζάκησε χεῖρας καὶ πόδας καὶ ἐπεκράτισαν ἡμέρας καὶ νήκτας πολὰς τυσμὴ μνηρότεροι καὶ ἀσίνας εἰς ἐνθύμνησιν. Ἐν συνεδρίᾳ δὲ τοῦ ἐν Ζακύνθῳ εὐγενοῦς Συμβουλίου τῶν 150 ἀπὸ 3 Νοεμβρίου 1791 ἐπεφορτίσθη εἰδικὸς Πρέσβυς, ὁ εὐγενὴς Βασίλειος Μακρὴς, ἵνα πορευθεῖς εἰς Ἑνετίαν ζητήσῃ βοηθείας παρὰ τοῦ τότε Δουκὸς πρὸς ἀνακούφισιν τῶν ἐκ τοῦ σεισμοῦ ἐκείνου προξενηθεισῶν ἐν τῇ νήσῳ συμφορῶν.

Ἐκ τῶν πρακτικῶν τῆς ἀνωτέρω συνεδρίας μανθάνομεν, ὅτι τὸ Φρούριον κατεγράφη, ὡς καὶ τὸ ἐν αὐτῷ ἀνάκτορον τοῦ Προβλεπτοῦ, κατελθόντος τάχις εἰς τὴν Πόλιν, κατὰ τὴν τρομερὰν ἐκείνην σιγὴν, ἐπισκεπτομένου συνεχῶς καὶ παρηγοροῦντος τοὺς δυσυχεῖς σεισμοπλήκτους, διαμείναντος δὲ ἐπὶ πολὺ ὑπὸ προσωρινὴν καὶ λίαν στενόχωρον σκηνήν. Ἐπίσης σὺν ἄλλοις κατεγράφησαν τό τε ἐν Φρουρίῳ Ἀρχιεοφυλακεῖον καὶ ἡ ἐν τῇ πόλει οἰκία τοῦ Πρωτοπαπᾶ. (1) Κατὰ τὸν σει-

1) Ὁρα *Atti di Consigna* 1788—1797 σ. 66 παρὰ τῶν παρ' αὐτῶν Ἀρχιεοφυλακεῖον.

σμων τουτον, δια δημοσίας προκηρύξεως από 26 Οκτωβρίου 1791 ώριζετο να αι κέραμοι πωλῶνται πρὸς 60 παράδες καθ' ἑκάστην, καὶ οὐχὶ ὡς ἄλλοτε πρὸς μίαν πιάσαν, ἡ ἄσβεστος πρὸς παράδες 10 τὸ βατσέλιον καὶ οὐχὶ ὡς ἄλλοτε πρὸς 8 παράδες· οἱ δὲ κτίσαι καὶ ξυλουργοὶ μὴ λαμβάνωσι μισθὸν τῆς ἡμερησίας ἐργασίας των πλέον μιᾶς πιάσας (1) Ἡ διατίμησις αὕτη ἔρχεν ἐπὶ δύο μῆνας, οἱ δὲ παραβάται τῆς ἀνω διαταγῆς ὑπόκειντο εἰς αὐστηρὰν τιμωρίαν. Εἰς δήμευσιν δὲ τῆς ξυλείας αὐτῶν καὶ εἰς πρότιμον ὑπεβάλλοντο καὶ οἱ ἰδιοκτῆται ἐργατικῆς ξυλείας, οἵτινες θὰ ἐπώλουν αὐτὴν εἰς τίμην ἀνωτέραν τῆς συνήθους. (2)

1804 Ἰουνίου 7 πρὸς 8. Σεισμοὶ τινες αἰσθητοί.

1809 Ἰουνίου 2. Ὁ Βαρδιάνης ἀναφέρει «Κατὰ τὸ 1809 Ἰουνίου 2 περὶ τὴν χάραυγὴν ἐγένετο ἄλλος τις σφοδρὸς σεισμὸς ἀλλ' ἀνευ ζημίας. Παρατηρήθη ὅμως ὅτι παρὰ τὴν νοτίαν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ τῆς Ἐπισκοπικῆς ἐγένετο ἀνοιγμα δύο δακτύλων καὶ λέγεται ὅτι ἐθεάθη ἐξερχόμενος ἀτμός μετ' ὁσμὴν θείου». Ὁ δὲ Χιώτης λέγει «Ὅριζων Ζακύνθου ζοφερὸς καὶ ὁσμὴς θείου, ἔβρεξε κοκκίνοπῆλιν ἐρχόμενον ἐξ Αἰτνῆς διὰ πνοῆς ἀνέμου.»

1810 Ἰουνίου 21. Ἐν ἀρχῇ βιβλίου τινὸς τοῦ ἐν τῷ χωρίῳ Λιθακίᾳ ναοῦ τῆς Ἀγ. Μαρίνης σώζομένου παρὰ τῷ παρ' ἡμῖν Ἀρχιεπισκοπικῷ ὑπάρχει ἡ ἐξῆς σημείωσις: «1810 Ἰουνίου 21 Εἰς ταῖς ἐξιμήσεις ὅρες τις νικτὸς τρίτη ξιμερόνοντας ἔκαμε ἕνας σεισμός φοβερός ὅπου ἐροδηνάρισε πολλὰ σπήτια τόσῳ εἰς τὴ χώρα ὅσῳ καὶ εἰς τὰ χορία ἐπειτα ἐγέναν καὶ ἄλλη δέκα πέντε μικρὰ.»

1811 Ἐαρ. Σεισμὸς μεγάλως προξενήσας ζημίας καὶ ὃν ὁ Hoff παραβάλλει πρὸς τοὺς τῶν ἐτῶν 1752, 1787 καὶ 1820. Κυματοειδεῖς δονήσεις ἐγένοντο καθημερινῶς, διάρκουσάν 30—40 ἡμερῶν.

1820 Δεκεμβρίου 17 ὥρα 3 καὶ 45' μετὰ τὸ μεσονύκτιον, ἑορτὴν τοῦ Ἀγ. Διονυσίου. Κατὰ τοὺς Βαρδιάνη, (3) ἡ δόνησις τοῦ σεισμοῦ ἐγένετο ἰσχυροτέρα πρὸς τὸ μέρος τῆς πόλεως, ἢ παρὰ τὴν θάλασσαν. Ὅλη ἡ συνοικία τοῦ Ἀγ. Γεωργίου Πετρούτσου μέχρι τῆς γεφύρας τοῦ Ἀγ. Γερασίμου κατεστράφη, τούναντιον δὲ ἡ συνοικία Ἀγ. Λαζάρου ὀλίγον ἐβλάθη. Κατὰ τὸν σεισμὸν τοῦτον 79 οἰκίαι κατεστράφησαν ἐκ θεμελίων, 807 ἐγένοντο ἀχρηστοί, 6 ἄνθρωποι ἐφονεύθησαν, 2 ἐπνίγησαν καὶ 29 ἐτραυματίσθησαν. Ὁ ἱστοριογράφος κ. Χιώτης λέγει ὅτι ἡ διάρκεια τοῦ σεισμοῦ τούτου ἦτο 25" ὅτι ἐφάνησαν πύρινα μετέωρα, ἐφονεύθησαν 6 καὶ ὅτι ἐπανελήφθη μετὰ 8 ἡμέρας, τὸ ἐσπέρας τῶν Χρ-

(1) Τῷ 1791 ἐν τοσεκίνιόν χρυσῶν ἐνετικὸν ἰσοδυναμοῦσε πρὸς 5 πιάστρας ἡ γρόσια καὶ 24, 28 παράδες. Ἐν δὲ τάλληρον πρὸς 2 πιάστρας καὶ 20 παράδες (τῶν τουρκικῶν νομισμάτων ὄντων τότε εἰς κυκλοφορίαν ἐν ταῖς νήσοις). Ἐκάστη δὲ πιάστρα ἰσοδυναμοῦσε πρὸς 40 παράδες.

2. Libro Proclami 1790—1792 σελ. 49 παρὰ τῷ Ἀρχιεπισκοπικῷ.

(3) Tremblements de terre... p. 37

στουγένων, ἀποκηρύξας καὶ τὰς ἐπιλοίπους οἰκίας. (1) Ἐν δὲ τῷ βιβλίῳ τοῦ ἐν τῷ χωρίῳ Γερακίου μέσῳ ναοῦ τῆς Ἀγίας Τριάδος, εἰς τὸ τέλος εὐρίσκουμεν σημείωσιν γεγραμμένην ὑπὸ τοῦ τότε ἱερέως Φραγγίσκου Πόθου ἔχουσαν ὡς ἐξῆς: «1820 Δεκεμβρίου 17 ἑξήμερον τοῦ ἁγίου Διονυσίου ἕως ὅρες τέσσερες νὰ φαίξῃ ἐγὶν ἕνας σισμός τόσον φοβερός, ὅπου δὲν ἐγίνη, ὀλίγα σπίτια ἐνκρεμίσταν μάλιστα, ἡ χώρα τὴν ἐφθίρε ὅλοι· δὲν ἐφθασε ἐτούτη ἡ μάστιγα μὰ τῇ μπέντε ὅρες τῆς ἡμέρας γδάνοντας τὸν ἅγιον προτζεσιὸ ἤλθε τόσο χαλάξῃ ὅπου αποφασίστη τῶ νισὶ ποῖς δένινε ἀλλ' ὅρα τόσο ὅπου ἐπέζαρενε ἐνα κλονὶ καὶ ἐπέζαρενε ἐνὰ οὐκίε μετεπητὰ τὸ βραδὶ ἀλλ' ἡ μάστιγα χροῦτερι ἤλθε τόσο βροχὴ ἀνταμὸς μετ' ἀέρα ποῦ ἐκολόσισε σπιτία ἀντάμους μετ' οἱς ἀνθρώπους καὶ τῇ ἐπῆγε στὸ πέλαο πνιμένους καὶ ἀποφασίστη τὸ νισὶ ποῖς θεναπόλεσση καὶ ὀρισαν ὅλοι ποῖς μας ἐπέδεψε διὰ τὰς πολὺς μας ἀμαρτίες καὶ τόσον ὅπου ἤλθε στὸ νισὶ ὅπου ἡ περτζεσιόνες δένεσιψα ὅλες ἡ ἐκκλησίαι χορὰ καὶ χορία διὰ δέκα πέντε ἡμέρες ὅπου ὅλος ὁ λαὸς ἡ ἐκκλησίαι χορὰ καὶ χορία διὰ δέκα πέντε ἡμέρες ὅπου ὅλος ὁ λαὸς ἔκαμε νυκτερι τῇ ἐκκλησίαι καὶ ἡ γι, ἐταρεμε δια κοσιν ἡμερες ὅσαν τὸν φιλοκάλαμο ὅλες τὰς ἡμέρας ἐτούτες ἀκουότιουνα ἀποκάτου ἀπὸ τὴν γι, μίαν βουὴν ὅσαν κανονίεσ καὶ ἐνα ἐράσιμο καὶ βλέποντας ὁ κινὸς λαὸς τετιες πλυγὰς ἐμετανουσαν ὅλι μετ' τὴν θίαν ἐξομολόγησιν καὶ ἐμακροθύμιας ὁ Θεὸς. τὸ ἔγραψα διὰ ἐνθίμιας διὰ νὰ ἔχετε τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ διὰ νὰ σὰς λιτρὸν ἀπὸ τετιες πλυγὰς φοβερές.» Καὶ τέλος κατὰ τὸν Δ. Βαρδιάνη, παρὰ τοὺς σεισμοὺς, οἵτινες συχνοὶ μὲν ἀλλ' οὐχὶ καὶ δυνατοὶ ἐπανελαμβάνοντο ἀπὸ τὸν ἀνωτέρω σεισμὸν τοῦ Ἀγ. Διονυσίου, τὴν 25 Δεκεμβρίου ἰδίου ἔτους περὶ τὴν 8ην μ. μ. ἐγένετο ἕτερος σεισμὸς ἰσχυρὸς, διάρκειας πλέον τῶν 20", προηγηθείσης δυνατῆς βροχῆς. Αἱ δονήσεις ἐξηκολούθησαν ἐπὶ πολλὰς ἐτι ἡμέρας.

Μετὰ τὸν ἀνωτέρω τοῦ 1820 φοβερόν σεισμὸν μέχρι τοῦ 1840, ὅτ' ἐγένετο ἕτερος ἐπίσης καταστρεπτικὸς ἐγένοντο μὲν ἐν τῇ νήσῳ σεισμοὶ ἀλλ' αἰσθητοὶ μόνον καὶ ἀνευ τινὸς ζημίας.

Τὴν κατωτέρω ἐτησίαν καὶ μηνιαίαν ἀπὸ τοῦ 1825 μέχρι τοῦ 1863 περὶ σεισμῶν στατιστικὴν, εἰλιμμένην ἐκ τοῦ συγγράμματος τῶν Βαρδιάνη δημοσιεύομεν πρὸς καταπολέμησιν τῆς κατὰ τὴν τελευταίαν συμφορὰν ἐπικρατησάσης παρὰ πλείστοις ιδέας, ὅτι καὶ ἄλλοτε ἐγένοντο πολλοὶ σεισμοί, ἀλλὰ κατόπιν ἐνὸς μεγάλου τοιοῦτου, οὐδέποτε δὲ πρὸ αὐτοῦ. Πρᾶγμα οὐδόλως ἀληθές, ὡς ἐκ τῆς κατωτέρω στατιστικῆς δηλοῦται.

(1) Περὶ τοῦ σεισμοῦ τούτου ὅρα καὶ ἐπιστολὴν τοῦ de Ferussac πρὸς τὸν λόμπτη Μεγάλην ἀπὸ 21 Φεβρ. 1821 κατ' ἀνωρισθεῖσαν ἐν σελ. 40 τοῦ ἀνωτέρω βιβλίου τῶν Βαρδιάνη «Tremblements de terre»

Ο ΑΚΑΘΙΣΤΟΣ ΥΜΝΟΣ

/συν. δρα προηγ.φυλλ./

Τοῦ Ἡρακλείου εὐρίσκομένου ἐν Περσίᾳ καὶ πρὶν ἀκόμη διαρρυθμισθῶσι τὰ τῶν Περσῶν καὶ Βυζαντινῶν, οἱ παραδουνάβιοι Ἀβάρες, λαὸς ταταρικῆς καταγωγῆς ἐγκατασταθεὶς περὶ τὸ 557 παρὰ τὸν Δούναβιν καὶ πράγματα καθ' ἐκείνην παρέχων εἰς τοὺς Βυζαντινοὺς αὐτοκράτορας καὶ τέλος ὑποταγείς ὑπὸ Κασίου τοῦ μεγάλου, συνεμάχησε μετὰ τῶν Περσῶν. Ἐπωφεληθεὶς δὲ τῆς περιστάσεως καθ' ἣν οἱ Πέρσαι διεμάχοντο μετὰ τῶν Βυζαντινῶν καὶ ὁ Ἡράκλειος εὐρίσκετο ἐν Περσίᾳ, ἐπιτίθεται κατὰ τοῦ Βυζαντίου.

Κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην οἱ Βυζαντινοὶ περιῆλθον εἰς ἀπελπισμόν. Ἐντὸς τῶν τειχῶν κεκλεισμένοι ἐβλεπον ὅτι ἀφελκτῶς τὸ Βυζάντιον θὰ περιήρχετο εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἐχθρῶν. Μία ἐλπίς ὡς τελευταία σάνις σωτηρίας ὑπέφωσκεν εἰς αὐτούς. Ἡ ἐλπίς τῆς Θεομήτορος. Ἀπασαν αὐτῶν τὴν ἐλπίδα ἀνέθηκαν εἰς τὴν Θεοτόκον. Τὰ μάλα συγκινητικὴ ἦτο ἡ παράστασις αὐτῆς λαοῦ ἀγωνιῶντος καὶ γονυπετῶς ἐν τοῖς Νηοῖς δεομένου ὑπὲρ τῆς σωτηρίας του. Ὁ πατριάρχης Σέργιος, περιέφερε μετὰ παντὸς τοῦ κλήρου καὶ τοῦ λαοῦ τὰς εἰκόνας περὶ τὰ πολιορκούμενα τεῖχη τῆς πόλεως. Ὁ ἀρχηγὸς τῶν Ἀβάρων Χαγάνος ἤρξατο πυρπολῶν τὰ πέριξ ἐκ δυσμῶν, ὁ δὲ Σάββαρος ἐξ Ἀνατολῶν, ὅτε πλέον ἡ θείσις τῶν πολιορκουμένων ἐδεινώθη. «Μὴ ἀπατασθε, ἐκραύγαζεν ὁ Χαγάνος, βλέπων τὴν ἀφοσίωσιν ἐκείνην τῶν Χριστιανῶν, μὴ ἀπατασθε ἐπὶ τῷ Θεῷ πάντως γὰρ αὐριοῦν τὴν πόλιν κατὰ λήψομαι» ἐνῷ ὁ Πατριάρχης κρατῶν τὴν εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ, περιήρχετο τὴν πόλιν.

Τῇ ἐπομένῃ ἡμέρᾳ συνήθη μάχη καθ' ἣν ὅχι μόνον κατὰ κράτος ἡττήθησαν οἱ βάρβαροι, ἀλλ' ἅπας ὁ στόλος αὐτῶν κατεποντίσθη σφοδρᾶς ἐπελθούσης τρικυμίας καὶ καταιγίδος ἐν τῷ Κερατείῳ κόλπῳ καὶ ἀπέναντι τοῦ Νεοῦ τῶν Βλαχερνῶν (625). Τὴν αὐτὴν τὴν καταστροφὴς τῶν βαρβάρων ἐπέτρυν, ἅπας ὁ λαὸς συνελθὼν ἐν τῷ Ναῷ τῆς Θεομήτορος καὶ παννυχίδα ἐκεῖ ἐπιτελέσας ἔψαλλε τὸν Ἀκάθιστον Ὑμνον.

B.

Καὶ ταῦτα μὲν καθ' ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν ἱστορικὴν ἀφορμὴν διὰ τὴν ὁποῖαν ὁ Ἀκάθιστος ἐπικληθεὶς ὕμνος ἐψάλη τὴν ἐσπέραν ἐκείνην τῆς τῶν βαρβάρων καταστροφῆς καὶ τῆς λυτρώσεως τῆς πρωτεύουσας τοῦ μεσαιωνικοῦ ἑλληνισμοῦ πόλεως ἀπὸ τῶν βαρβάρων. Τὸ ἐπίθετον Ἀκάθιστος τὸ δοθέν εἰς τὸν ὕμνον τοῦτον εἶνε ἐπίθετον ἀναφερόμενον εἰς αὐτὸν τὸν ὕμνον καθ' ὅσον τοῦτον κατὰ τὴν ἐσπέραν ἐκείνην ἅπας ὁ λαὸς ἐμελψε μὴ καθήμενος, ἢ ὡς λέγου-

σιν οἱ Βυζαντινοὶ ἱστορικοὶ ὁρθοσάδην. «Ἐν πασι τοῖς ἄλλοις οἴκοις καθῆσθαι ἐξ ἔθους ἔχοντες ἐν τοῖς παροῦσι τῆς Θεομήτορος ὁρθοὶ πάντες ἀκρωμεθα.» Οἱ κριτικοὶ Junius καὶ Mersius νομίζουσιν ὅτι τὸ ἐπίθετον „Ακάθιστος“ εἶνε ἐπίθετον ἀποδιδόμενον εἰς τὴν Θεομήτορα. Ἀλλ' ἡ γνώμη τῶν δύο τούτων κριτικῶν εἶνε πεπλανημένη, καθ' ὅσον ἀδυνατεῖ τις νὰ παραδεχθῇ ὅτι ἡ Θεομήτωρ θὰ ἐπεκαλεῖτο καὶ Ἀκάθιστος. (1) Ἐξ ἄλλου ἂν ἡ Θεοτόκος οὕτω πως ὀνομάζετο, ὁ ὕμνος οὗτος δὲν θὰ ἐπεκαλεῖτο „Ακάθιστος ὕμνος“ κατ' ἐξαιρέσιν δηλαδὴ πρὸς τοὺς ἄλλους οἵτινες κατὰ τοὺς Βυζαντινοὺς ἱστορικοὺς ἐψάλλοντο καθημένου τοῦ λαοῦ, ἀλλ' ὕμνος εἰς τὴν Ἀκάθιστον, (δηλαδὴ εἰς τὴν Θεοτόκον). Ἡ λογικωτέρα καὶ μᾶλλον φυσικωτέρα ἐκδοχὴ εἶνε ἐκείνη καθ' ἣν τὸ ἐπίθετον Ἀκάθιστος ἀναφέρεται εἰς τὸν ὕμνον, ὡς τοῦ ὕμνου τούτου τότε κατ' ἐκείνην τὴν περίστασιν ψαλόντις ὁρθοσάδην.

Ἀλλὰ τίς ὁ ποιητὴς τοῦ ὕμνου τούτου ποιήματος; Τὴν γνώμην ἐκείνων οἵτινες νομίζουσιν αὐτὸν τὸν Σέργιον τὸν τότε πατριάρχην, ποιητὴν τοῦ ὕμνου, ἀπολύτως ἀντικρούμεν διὰ τῶν ἐξῆς ἐπιχειρημάτων. ὁ Σέργιος καὶ μὲν ἦτο ἀνὴρ παιδείας καὶ γραμμάτων, ἀλλ' ὅμως δὲν ἦτο ποιητὴς ὑποτιθεμένου δ' ὅτι καὶ ποιητὴς ἦτο καὶ τὸν Ἀκάθιστον ὕμνον ἐποίησε δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ποιήσῃ τοιούτου οὔτω προχειρῶς καὶ εὐκόλως, ἔνεκα τῆς διασώσεως τῆς πόλεως ὑπὸ τῆς Θεομήτορος καὶ νὰ εἰσαγάγῃ αὐτὸν ἀμέσως ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἅπασι οὗτος δὲν ἦτο καθιερωμένος. Ἡ ὀρθόδοξος Ἐκκλησία ἡ τοσοῦτω αὐστηρῶς τὰ δόγματα καὶ τὰ καθήκοντα ἀκολουθοῦσα δὲν ἦτο δυνατόν νὰ διατάξῃ καὶ αὐθημερὸν μάλιστα ψαλμωδῆαι ὕμνον μὴπω καθιερωμένου. Ἡ ἐν Λαοδικείᾳ Σύνοδος πρὸ πολλοῦ εἶχεν ὀρίσει ὅτι «οὐ δεῖ ἰδιωτικῶς ψαλμοὺς λέγεσθαι ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ» ἡ δὲ ἐν Βακάρᾳ ἡ συνελθοῦσα τῷ 411 ἐν Ἰσπανίᾳ ἀπεφάνητο «*Ut extra psalmos vel canonicarum scripturarum Novi et Veteris testamenti, nihil poetici compositum in Ecclesia psallatur sicut et antiquis canonibus statutum est.*» Ἐκ πάντων τούτων καταφαίνεται ὅτι ἀδύνατος ἢ μᾶλλον ἀπαράδεκτος εἶνε καθ' ὅλου ἡ ἐκδοχὴ καθ' ἣν Σέργιος ὁ Πατριάρχης εἶνε ὁ συγγραφεὺς τοῦ ὕμνου τούτου καὶ ἡ ἐκδοχὴ ὅτι ὁ ὕμνος ἐποιήθη τοσοῦτω προχειρῶς καὶ τάχιστα.

(ἔπεται συνέχεια)

ΓΕΩΡΓ. Α. ΜΑΝΕΣΗΣ.

[1] Ἀληθῶς ἐν Ζακύνθῳ ὑπάρχει Ναὸς τῆς Θεοτόκου, ὀνομαζόμενος «Ἀκάθιστος», ἀλλ' ἐκεῖ δὲν εἶνε οὐδ' ἅπλουν ἐπιχειρημα ὅπως παραδεχθῇ τις ὅτι καὶ ἡ Θεομήτωρ ὀνομάζετο οὕτως.

ΑΥΤΟΚΤΟΝΙΑ

ΔΕΝ παρέρχεται σχεδόν ημέρα χωρίς ν' αναγνώσωμεν εἰς τινὰ ἐφημερίδα τὸ ἀκόλουθον γεγονός:

«Τὴν νύκτα τῆς Τετάρτης πρὸς τὴν Πέμπτην οἱ κάτοικοι τῆς ὕπ' ἀριθμὸν 15 οἰκίας τῆς ὁδοῦ *** ἀφυπνίσθησαν ὑπὸ δύο ἀλλεπαλλήλων ἐκπυρσοκροτήσεων. Ὁ κρότος προήρχετο ἐκ διμερισμένου κατοικοῦ μένου ὑπὸ τοῦ κ. Χ... Βισθείτης τῆς θύρας εὑρον τὸν ἐνοικιαστὴν πλέοντα εἰς τὸ αἷμά του καὶ κρτοῦντα ἀκόμη εἰς τὴν χεῖρά του καπνίζον πολύκροτον, δι' οὗ ἔδωκε τέρμα εἰς τὴν ζωὴν του.

«Ὁ κ. Χ... ἦτο σχεδὸν πεντηκοντούτης, εὐπόλυτος εὐπορῶν καὶ κατέχων πᾶν ὅ,τι ἡδύνατο νὰ τὸν καταστήσῃ εὐτυχῆ. Ἐντελῶς ἀγνοεῖται ὁ λόγος τοῦ ἀπονενοημένου κινήματός του. Ὅποιον ἔαθετα λύπη, ὅποιον καρδιακὰ τραύματα, ἀπαλπισία κεκρυμμένη, πληγαὶ φλέγουσαι, ὁδοὺς πρὸς τὴν αὐτοκτονίαν ταῖς τὰ ὄντα τὰ φαινόμενα εὐτυχῆ;

Ἀναζητοῦσιν ἡ πλάττουσιν ἐρωτικὰ δράματα, ὑποθέτουσιν οικονομικὰς καταστροφάς. Οὐδὲν δὲ τὸ βέβαιον ἀνακαλύπτουσι, θέτουσιν ἐπὶ τῶν θανάτων τούτων τὴν λέξιν ἀμυστήριον.»

Ἐπιστολὴ εὐρεθεῖσα ἐπὶ τῆς τραπεζῆς ἐνὸς τούτων τῶν ἀνευλόγου αὐτοκτονούντων, καὶ γραφεῖσα διακρούσῃ τῆς τελευταίας νυκτός ἐνώπιον τοῦ πεπληρωμένου πολυκρότου ἐπέπεσαν εἰς τὰς χεῖρας μας. Πιστεύομεν ὅτι εἶνε ἐνδιαφέροντα. Δὲν ἀποκαλύπτει οὐδεμίαν μεγάλην καταστροφὴν ἢ ἀναζητοῦσιν ὅπως τῶν ἀπονενοημένων τούτων πράξεων, ἀλλὰ δεικνύει τὴν παρατεινομένην διαδοχὴν τῶν μικρῶν ἀθλιότητων τῆς ζωῆς καὶ τὴν μοιραίαν καταστροφὴν μονήρους ὑπάρξεως, ἥς τὰ ὄνειρα διελύθησαν καὶ αἰτιολογεῖ τὰ τραγικὰ τζῦτα τέλη τὰ ὅποια μόνον οἱ νευρικοὶ καὶ οἱ εὐκρίστητοι θὰ ἐγνώσασιν.

Ἰδοὺ αὕτη.

«Εἶνε μεσάνυχτα. Ὅταν θὰ τελειώσω αὐτὴν τὴν ἐπιστολὴν θὰ φονευθῶ. Διὰ τί; θὰ προσπαθῶ νὰ τὸ εἶπω, ὅχι δι' ἐκείνους οἵτινες θὰ ἀναγνώσων αὐτάς τὰς γραμμάς, ἀλλὰ δι' ἐμὲ, διὰ νὰ ἐνισχύσω τὸ ἐκλείπον θάρρος μου καὶ διὰ νὰ διαποτισθῶ ὑπὸ τῆς ἡδὴ μοιραίας ἀνάγκης ἥτις δὲν ἡδύνατο νὰ εἶνε διάφορος.

Ἄνετράφην ὑπὸ γονέων ἀρελῶν τὰ πάντα πιστευόντων καὶ ἐγὼ ἐπίσης ἐπίστευσα.

τὸ ὄνειρόν μου διήρκεσε πολὺν καιρὸν, ἡδὴ δὲ τὰ τελευταῖα αὐτοῦ ῥάκη σχίζονται. Ἀπὸ τινος κατελήφθην ὑπὸ φαινομένου τινός. Τὰ συμβάντα τῆς ὑπάρξεως ἄτινα ἄλλοτε ἐπὶ τὸν ὀρθόκλινον

τὸ ἀνοίξετε κατὰ τύχην ἀρπάσετε καὶ μὲ τὰς δύο χεῖράς σας τὰς περιεχομένας ἐπιστολάς, καὶ κλείσατε τὰς ὀφθαλμούς σας διὰ νὰ μὴ ἀναγνώσαστε οὔτε λέξιν, διότι μία μόνη γραφὴ λησμονηθεῖσα καὶ ἀναγνωρισθεῖσα, δύναται νὰ σὰς ρίψῃ ἀποτόμως εἰς τὴν ὠκεανὸν τῶν ἀναμνήσεων. Ρίψατε εἰς τὸ πῦρ ταύτας τὰς νεκρὰς ἐπιστολάς καὶ ὅταν ἀποτεφρωθῶσι, τρίψατέ τας εἰς κόνιν ἀόρατον.....ἀλλέως εἰσθε χαμμένος.....ὅπως ἐχάθην καὶ ἐγὼ ἀπὸ μιᾶς ὥρας.

Ἀἱ πρῶται ἐπιστολαὶ τὰς ὁποίας ἀνέγνωσα δὲν μ' ἐνδιέφερον ποσῶς. Ἄλλως τε τὰς ἔλαβον προσφάτως καὶ προήρχοντο ἐκ προσώπων ζώντων τὰ ὅποια συναντῶ συχνάκις, χωρὶς ἡ παρουσία των νὰ μὲ συγκινή καθ' ὅλου. Ἄλλ' αἰφνης εἰς φάκελλος μὲ μεγάλην καὶ πλατεῖαν γραφὴν μ' ἔκαμε νὰ σκιρτήσω καὶ ἀποτόμως δάκρυα ἐπλημύρησαν τοὺς ὀφθαλμούς μου. Ἐκείνη ἡ γραφὴ ἦτο τοῦ ἀγαπητοτέρου φίλου μου, τοῦ συντρόφου τῆς νεότητός μου, τοῦ ἐμπίστου τῶν ἐλπίδων μου, καὶ μοὶ ἐφάνη τόσον καθαρῶς μὲ τὸ ἀγαθὸν καὶ παιδικὸν μὲ διάμᾳ του καὶ τὴν χεῖρα τεταμμένην πρὸς ἐμὲ, ὥστε φρικτίαις διέτρεξε τὰ ὅσθα μου. Ναί, ναί! οἱ νεκροὶ ἐπανερχονται διότι τὸν ἐπανείδον: Ἡ μνήμη μας εἶνε κόσμος ἐντέλεστερος τοῦ σύμπαντος, διότι ἀποδίδει τὴν μὴ ὑπάρχουσαν πλέον ζωὴν.

Με τρέμουσαν χεῖρα καὶ ἐσκοτισμένους ὀφθαλμούς ἐπανεγνώσα ὅτι μοὶ ἔγραφε καὶ τόσῃ θλίψει ἡσθάνθηκα εἰς τὴν δυστυχῆ καρδίαν μου, ὥστε ἤρχισα νὰ κλαίω γοερῶς, ὡς ἂν μοῦ συνέτριβον τὰ μέλη.

Ἀνῆλθον τότε τὴν ζωὴν μου, ὅπως ἀνέρχεται τις τὸν ποταμὸν, ἀνεγνώρισα πρόσωπα λησμονηθέντα πρὸ πολλοῦ, ὥστε δὲν ἐγνώριζον τὸ ὄνομά των. Μόνον ἡ φυσιογνωμία των ἔζη ἐν ἐμοί. Εἰς τὰς μητρικάς ἐπιστολάς ἐπανεῦρον τοὺς παλαιούς ὑπηρέτας, καὶ τὸ οὐχ ἦμα τῆς οἰκίας μας, καὶ τὰς μικρὰς καὶ ἀσημάντους ἐκείνας λεπτομερείας πρὸς τὰς ὁποίας προσκολλᾶται τόσον ὁ παιδικὸς νοῦς.

Ναί, ἐπανεῖδον αἰφνης πᾶσας τὰς παλαιὰς ἐνδυμασίας τῆς μητρός μου μὲ τὰς διαφόρους φυσιογνωμίας, κατὰ τοὺς διαφόρους συρμούς, καὶ τὰς διαφόρους κομώσεις τὰς ὁποίας εἶχεν διαδοχικῶς ἐφαρμόσει. Τὴν ἐνθυμοῦμαι πρὸ πάντων φέρουσαν ἐνδυμασίαν παλαιοῦ συρμοῦ ἐκ μεταξὺς κλαδωτῆς καὶ ἐνθυμοῦμαι μίαν φράσιν τῆς ἣν μοὶ ἀπέτεινεν ἡμέραν τινα φέρουσα αὐτὴν τὴν ἐνδυμασίαν.

Μοὶ εἶπε: «Ροβέρτε μὴ σκύπτῃς, παιδί μου, τόσον πολὺ διότι θὰ μείνῃς κύφους εἰς ὅλην σου τὴν ζωὴν.»

Ἀκολουθῶς ἀνοίγων ἕτερον συρτάριον εὐρέθην ἀπέναντι τῶν ἐρωτικῶν μου ἀναμνήσεων, ἐνὸς ὑποδηματίου χοροῦ, ἐνὸς ἐσχισμένου μανδυλίου, μιᾶς θαλάσσης, τῆς ὁποίας ἀνθέων ξηρῶν.

Τότε αἱ γλυκαὶ ἀσπαστικαὶ ἱστορίαι τῆς ζωῆς, ὧν αἱ ἡρώδεις ζωσιν ἀκόμη ἔγρουσαι κατὰλευκον τὴν κόμην, μ' ἐβύθισαν εἰς τὴν πικρὰν με-

λαγχολίαν τῶν ἀτελευτήτων πραγμάτων. Ὡς νεανικὰ μέτωπα, τὰ ὅποια ἐξ ὀλί-
ζε ξανθὴ κόμη καὶ θωπεῖαι ἀπαλῶν χειρῶν, καρδίας πάλλουστος. Ὡς τὰ
μειδιᾶματα ἐκεῖνα τὰ ὑποσχόμενα τὰ χεῖλη, τὰ χεῖλη ἐκεῖνα τὰ ὑπο-
σχόμενα περιπτύξεις καὶ τὸ πρῶτον φίλημα ἐκεῖνο τὸ ἀτελευτήτον φί-
λημα τὸ ὅποιον σὲ ἀναγκάζει νὰ κλείσης τοὺς ὀφθαλμούς καὶ μὴδε-
νίῃ πᾶσαν σκέψιν ἐν τῇ ἀπείρῳ εὐτυχίᾳ προσέχους ἀποκτῆσῃς.....

Ἀλκιβιάδων καὶ μὲ τῆς δῦο χειρᾶς μου ταύτας τὰς γηραιὰς σε-
λίδας παρυσινούσας τρυφερότητας τὰς ἐθώπευστα μανιώδης καὶ εἰς τὴν ὑπὸ
τῶν ἀναμνήσεων καταστραφείσαν ψυχὴν μου ἐπανέβλεπον ἑκάστων πρόσωπον
κατὰ τὴν σιγὴν τῆς ἐγκαταλήψεως καὶ ἡσθάνομην βεβαιῶν σκληρῶ-
τέρων πασῶν τῶν περιγραφομένων εἰς τοὺς περὶ Ἀδου μύθους.

Ἡ Μίκα ἐπιστολὴ ἔμεινε. Ἦτο ἰδική μου. Τὴν ἔγραψα πρὸ πεντήκοντα-
ετίας καθ' ὑπαγόρευσιν τοῦ διδασκάλου μου. Ἴδου αὕτη:

Ἰς Ἀγαπήντῃ μου μῆτερουλα,

Σήμερον εἶμαι ἐπὶ τῶν εἰσηλθόντων εἰς τὴν ἡλικίαν τοῦ λογικοῦ καὶ
ἐκ τούτου λαμβάνω ἀφορμὴν νὰ σε εὐχαριστήσω διότι μοι ἔδωκες τὸ φῶς.

Ὁ λατρεύων σε μικρὸς υἱός

ΡΟΒΕΡΤΟΣ,

Ἐτελείωσεν, ἔφθασα εἰς τὴν πηγὴν τῆς θλίψεώς μου καὶ ἐσφάφην
ἀποτόμῳ· διὰ νὰ θωρῶ τὸ ὑπόλοιπον τῆς ζωῆς μου. Εἶδον τὸ ἀπο-
τόμιον καὶ μοῆσαι γῆρας, τὰς προσεχέας ἀσθενείας καὶ τὸ πᾶν ἐ-
τελείωσεν, ἐτελείωσεν, ἐτελείωσεν! Καὶ οὐδεὶς περὶ ἐμέ, τὸ
πολύκροτόν μου εἶναι ἐκεῖ ἐπὶ τῆς τραπέζης, τὸ γεμίζω. Μὴ
ἀναγινώσκατε ποτὲ τὰς παλαιὰς ἐπιστολάς σας. Καὶ ἰδοὺ πῶς αὐτο-
χρηνοῦν πολλοὶ ἄνθρωποι, τῶν ὁποίων ματαίως ἀνασκαλεύουσι τὴν ζωὴν
διὰ νὰ ἀνακαλύψουν μεγάλας θλίψεις.

Guy de Maupassant

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΞΕΝΟΠΟΙΤΑΣ

ΤΡΟΠΟΣ ΤΟΥ ΦΕΡΕΣΘΑΙ ΕΙΣ ΤΑ ΓΕΥΜΑΤΑ

19.— Εἶνε συγκεχωρημένον εἰς τὰς κυρίας νὰ καρφώνωσι τὰ χεῖ-
ρόμακτρα μὲ καρφίτσας, ὅπως αὐταὶ θέλουν.

20.— Μὴ κινήσαι ποτὲ ἐπὶ τοῦ καθίσματος σου, οὔτε νὰ ἐξ-
απλώνῃσαι εἰς τὸ ἐρείσινόν σου. Ἀμύχανε στάσειν σεμνὴ καὶ αξιο-
πρεπῆ.

21.— Ἀποφεύγετε πρὸ πάντων νὰ ἐνοχλήτε τοὺς γείτονάς σας
καὶ νὰ τοῖς δίδετε διαγκωνισμούς μετὰ τὴν ζωηρότητα τῶν κινήματων σας.

22.— Πᾶσα χειρονομία πρὸς τὴν ἐπὶ τὴν ἐνὶ τῇ ἐνοχλητικῇ καὶ ἀπρεπῇ.

23.— Μὴ κινήτε τοὺς πόδας σας ὑπὸ τὴν τράπεζαν.

24.— Μὴ βάλλετε ποτὲ τοὺς ἀγκῶνας ἐπὶ τῆς τραπέζης.

25.— Μὴ ὑψώνητε τὴν φωνήν, ὥς νὰ ὁμιλήτε εἰς κωφούς.

26.— Ἐὰν ἡ ὁμιλία ᾖ γενικὴ, ὁμιλήσατε τόσον δυνατὰ, ὥστε
νὰ ἀκουσθῇτε ἀπὸ ὅλους· ἐὰν γίνωνται πολλαὶ συνομιλίαι, ὁμιλήσατε
τόσον σιγὰ, ὥστε νὰ μὴ ἐνοχλήσῃτε τὸν πλησίον σας.

27.— Ἐὰν ζητήσῃτε ποτήριον, μαχαίριον, ἢ ἄρτον, ἀπὸ τὸν ὑ-
πηρέτην ὅστις εἶνε εἰς τὴν σκευοθήκην, μὴ τὸν κραζήτε «πα-
ρὶς» ὅπως θὰ ἐκᾶμετέ εἰς ξενοδοχεῖον, ἀλλὰ μὲ τὸ διομαῖόν σου,
τὸ ὅποιον θὰ πληροφωρηθῇτε, ἐὰν δὲν γνωρίζῃτε τοῦτο. Τὸ καλλί-
τερον εἶνε νὰ τοῦ κάμνῃτε ἐν νεύμῃ, χωρὶς νὰ τὸν κραζήτε.

28.— Μὴ εἴπῃς καὶ μὴ πράξῃς τι δυνάμενον νὰ ἐπιφέρῃ συν-
ομιλίαν πολιτικὴν ἢ θρησκευτικὴν.

29.— Ὅταν ὁ οἰκοδεσπότης ἢ ἡ οἰκοδεσποῖνα ὑπηρετῶσιν οἱ ἰδι-
οὶ εἰς τὴν τράπεζαν καὶ σὰς προσφέρωσι πινάκιον φαγητοῦ, μὴ τὸ
περνᾶτε ποτὲ εἰς ἄλλον τίνα, διότι τοῦτο θεωρεῖται ἀγένεια.

20.— Εἰς τὰ γεύματα δὲν πρέπει ποτὲ οὔτε νὰ ζητήσῃτε, οὔ-
τε νὰ δείξητε τὸ μέρος τὸ ὅποιον προτιμάτε.

31.— Δὲν πρέπει νὰ τείνῃ τις τὸ πινάκιόν σου, διὰ νὰ παρα-
θέσωσιν εἰς αὐτὸν πρῶτον.

32.— Δὲν πρέπει νὰ φύσῃτε τὴν σοῦπαν, διὰ νὰ ζεσθῇ.
Περιμένετε ὅπως αὕτη κρυώσῃ.

33.— Μὴ φέρῃτε τὸ πινάκιόν εἰς τὸ στόμα σας διὰ νὰ πῶτε
τὸν ζωμόν, ροφήσατε αὐτὸν μὲ τὸ κοχλιάριον.

34.— Μὴ μεταχειρίζεσθαι τὸ περὶ τοῦ συγγενικοῦ μετὰ τοῦ κοχλια-
ρίου σας διὰ νὰ φάγῃτε τὴν σοῦπᾶν σας.

35.— Ἀφίσατε τὸ κοχλιάριόν σας ἐπὶ τοῦ πινακίου τῆς σοῦ-
πας, ὅταν ὁ ὑπηρέτης ἔλθῃ νὰ λάβῃ τὸ πινάκιον. (ἀκούσθαι)

ΑΡΜΟΝΙΑ

Ἐζητήσα τὸ πένθιμον τῆς ἀρμονίας μέλος
εἰς ψαλμωδίας νεκρικᾶς, εἰς λύρας ἐλεγείας,
εἰς τὴν ἀπέλπιδα ὥδην φρενῆρους μητραλοῖας,
καὶ εἰς παρθέναν ὀρφανὴν τὰς θρηνηδίας τέλος.

Ἄλλὰ δὲν εὗρον ἐν αὐτοῖς, ἦν εὖρον ἀρμονίαν
ὁσάκις ἐρημόλαλον μολπήν ἢ φιλομήλα
ἐκπέμπει, ἢ ὁ ζέφυρος προσπαῖλει μὲ τὰ φύλλα
τῆς κυπαρίσσου, τῆς φρουροῦ εἰς κλίνην αἰωνίαν!

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΜΕΤΕΠΙΣΤΗΜΕΥ

Καὶ ὁ γλυκὺς μορμυρισμὸς, ὃν ρυακίου νᾶμα
 χέει, ὁσάκις γῆν νεκρῶν τὰ δάκρυά του ραίνουν,
 κ' ἡ τῶν κυμάτων οἰμωγὴ ὅταν πενθίμως ξένου,
 εἶνε ὑψίστη ζοναχὴ εἰς τοῦ Παντός τὸ δράμα!

Ἐζήτησα ἀτίθασσον ἀγρίαν ἀρμονίαν
 εἰς τοὺς παιᾶνας μαχητῶν, τοὺς κρότους τηλεβόλων,
 εἰς τοῦ μεθύσου τὴν ὀργὴν, εἰς τοῦ τρελλοῦ τὸν χόλον,
 καὶ εἰς μεγάλας ἄσματα δαιμόνων μελωδίαν.

Ἀλλὰ δὲν εὔρον ἐν αὐτοῖς τοὺς ριγηλοὺς παιᾶνας
 οὓς ἤκουσα ν' ἀντιλαλοῦν συσάδες ἐξ ὀρέων,
 ὅταν μυκᾶται ὁ τυφὼν ἢ θρηνηδῇ ὁ λέων,
 τὴν παρθενίαν τῆς ἡχοῦς μὲ βρυχηθμοὺς μιάνας.

Καὶ τὸ βαρύδρομος βροντὴ πυρογενῶν κρατήρων,
 καὶ τοῦ βορρᾶ ὁ σύριγμος καὶ τοῦ σεισμοῦ ὁ τρόμος,
 καὶ τῆς ἀβύσσου ὁ τραχὺς, ὁ μανιώδης βρόμος,
 εἶνε τοῦ σύμπαντος παιᾶν τὴν φοίικην διεγείρων!

Ἐζήτησα μαγευτικὴν, γλυκεῖαν μελωδίαν
 εἰς ὄργανοῦ παράκλησιν ἐμπρὸς εἰκόνων θεῶν,
 εἰς ἄσματ' ἀθωότητος, εἰς ἄσματα παιδίων,
 εἰς οὐρανίου ἔρωτος ἀγνὴν ὁμολογίαν.

Ἀλλὰ δὲν εὔρον ἐν αὐτοῖς τὸ ἐμπνευσμένον ἄσμα
 ὅπερ καλεῖται ψίθυρος ὅταν τὸ μέλπουσι φύλλα...
 ὦ, τῶν ἀψύχων αἰοιδῶν, τὰ ἔπη τὰ αἰμίλα,
 Πλάσις, ἐν σοὶ ἀπῆλκυσεν ἐν ἀσθενέσι σου πλάσμα!

Καὶ ὁ γλυκὺς ψιθυρισμὸς ὃν χέει ἀγνὸν νᾶμα
 ὅταν ἡ αὔρα ρυτιδοῖ τὴν ὄψιν σου ἡδέως,
 τὸ πρῶτον μέλος τοῦ πτηνοῦ ὡς ἀνατεῖλῃ ἡ ἑως,
 εἶνε μαγεῖας μουσικὴ εἰς τοῦ παντός τὸ δράμα!

Ἀθήνησι 1892

ΠΑΙΑΣ Ι. ΟΙΚΟΝΟΜΟΠΟΥΛΟΣ

ΙΛΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
 ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

